

Jaarplan 2021

Vereniging Zeeuwse Milieufederatie
Kousteensedijk 7
4331 JE Middelburg

Voorwoord

In 2021 willen we met dit jaarplan weer actief aan de slag met onze belangrijke werkzaamheden. Bijdragen aan het verduurzamen van de provincie en impactvolle duurzame innovaties stimuleren bijvoorbeeld. En daarnaast natuurlijk de negatieve gevolgen van klimaatverandering en het verlies aan biodiversiteit bestrijden.

Hierbij werken we vanuit ons Tijdloos Kompas en op basis van onze Meerjarenstrategie 2021-2025 borduren wij voort op onze werkzaamheden in 2020. Ondanks de impact die de COVID 19 crisis op de omgeving had, konden wij gelukkig ons werk gewoon blijven doen. Soms in andere vorm, veelal digitaal, maar gelukkig met eenzelfde positieve impact.

Ook dit jaar richten wij ons specifiek op Circulaire Economie, duurzaamheid & Energietransitie, Ruimtelijke Ordening & Landschap en onze Deltawateren. Dit doen wij vanuit onze drie rollen; het aanjagen en stimuleren van nieuwe ontwikkelingen, de vertegenwoordigende rol én de beschermende rol.

Voorliggend Jaarplan 2021 is gebaseerd op ons kersverse Meerjarenstrategie 2021-2025. Waarbij wij ons vorige beleidsplan als fundament hebben gebruikt en ons kompas als basis zien voor onze strategie voor de komende jaren.

Middelburg, oktober 2020

Ira von Harras,
directeur

Inhoudsopgave

Inleiding.....	7
Het Tijdloos Kompas van de ZMf.....	9
Meerjarenstrategie	11
Thema 1 - Duurzaamheid, Circulair & Energietransitie	13
Thema 2 - Deltawateren	19
Thema 3 - Ruimtelijke Ordening en Landschap	23
Algemene prestatieafspraken	27
Financiën	31
Bureau en medewerkers.....	35

Al in 1984 is de Vereniging Zeeuwse Milieufederatie opgericht als samenvoeging van de Stichting Zeeuws Coördinatieorgaan voor Natuur-, Landschaps- en Milieubescherming en de Vereniging Milieuhygiëne Zeeland. Sindsdien werkt de ZMf aan een schoon milieu, een rijke natuur en een aantrekkelijk landschap.

Door wereldwijde ontwikkelingen en inzichten beweegt onze organisatie zich mee met die ontwikkelingen om een zo groot mogelijke positieve impact te hebben op een nieuwe economie in Zeeland. Een economie waar ecologische, economische en sociale waarden bij elkaar worden opgeteld ten behoeve van een duurzame samenleving.

Diverse ontwikkelingen liggen ten grondslag aan de keuzes die de ZMf maakt. Bijvoorbeeld de 17 Global Goals for Sustainable Development van de Verenigde Naties, de wereldwijde afspraken van het Paris Climate Agreement, het regeerakkoord, het klimaatakkoord en de Regionale Energie Strategieën.

Provinciale ontwikkelingen zijn voor de ZMf van groot belang en vormen uiteindelijk het belangrijkste kader waarbinnen haar werk wordt vormgegeven.

Zo hebben wij ons Jaarplan sterk in verbinding gebracht met het Coalitieakkoord 2019-2023. Samen verschil maken. En richten wij ons o.a. ook op het Interprovinciaal Overleg, werken we aan een grensoverschrijdende samenwerking rondom het convenant Duurzame Havens Ambitie 2030, participeren we in de SER Zeeland, zijn we actief betrokken bij de Omgevingsvisie en maken we deel uit van de Coalitie Delta Natuurlijk.

Als we even vooruitblikken zien we een aantal stevige uitdagingen op ons afkomen. Het klimaat verandert, biodiversiteit neemt af. We zitten volop in de noodzakelijke energietransitie, de zeespiegel stijgt en onze landschappen veranderen. Hier houden we alvast rekening mee en we anticiperen op deze wereldwijde transitie. Hierbij zetten we ook stevig in op burgerparticipatie.

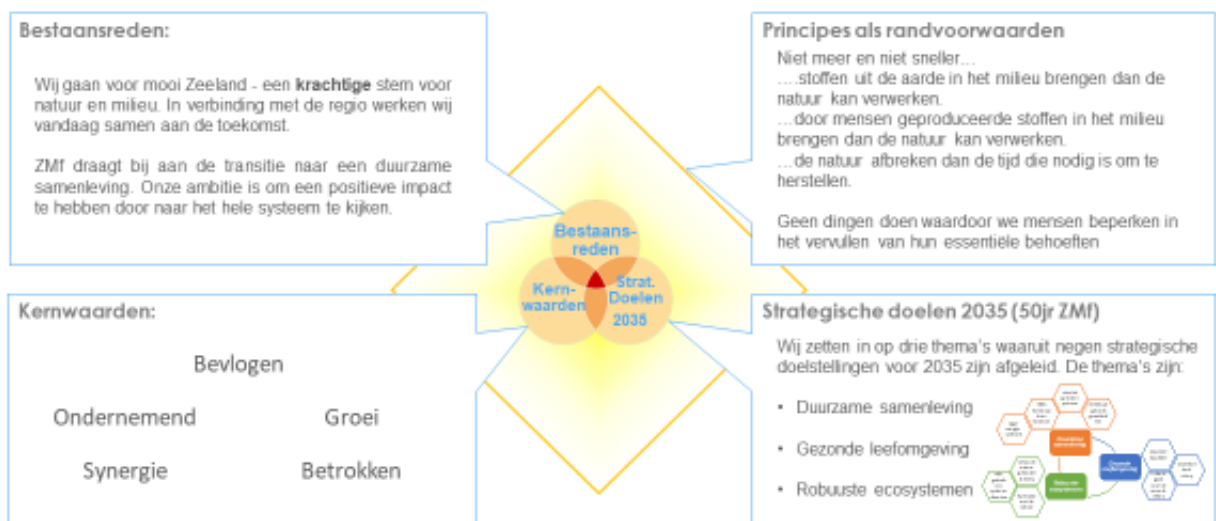
Het Tijdloos Kompas van ZMf

Het fundament van onze organisatie is ons Tijdloos Kompas. Hierin hebben wij aandacht voor onze bestaansredenen, onze kernwaarden, onze principes als randvoorwaarden en onze strategische doelen voor de lange termijn. Hierbij richten wij ons op 2035, het jaar waarin de ZMf haar 50ste jaar hoopt te vieren.

Dit kompas helpt ons met onze koers, beslissingen nemen en helpt ook bij de afweging waar we onze expertise willen inzetten en waar niet.

Wij zijn een kleine en krachtige organisatie juist doordat we zelf de regie houden aan de hand van dit kompas.

Het kompas van de zmf

Meerjarenstrategie

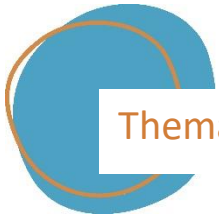
Het Beleidsplan 2016-2020 loopt in 2020 af. Dat beleidsplan is gedurende de looptijd de basis geweest voor ons werk. Voor het nieuwe team gaf het richting en houvast om met de opgedane kennis uit het verleden verder te bouwen aan onze toekomst.

Nu staan we de uitdaging om langer dan een jaar vooruit te kijken, in een periode waarin we op scherp werden gezet door de veranderende realiteit van 2020 door de COVID-19 crisis. Gaat deze pandemie de ontwikkeling richting een duurzame samenleving versnellen of juist vertragen door de financiële gevolgen van de crisis? Hoe bereiden wij ons voor op veranderingen die zich aandienen, maar waarvan we de uitkomst nog niet weten? Wat hebben wij nodig als maatschappelijk relevante organisatie om ons doel te blijven dienen in een dynamiek die zijn weerga niet kent?

Een ding is zeker; we moeten ons met regelmaat opnieuw uitvinden. Om kansen te benutten en een volwaardige positie in Zeeland in te nemen. Wat gebeurt er om ons heen? Wat moet de bijdrage van ZMf daarin zijn? Wat doen we wel en wat doen we niet? En wat is onze houding of onze rol?

We hebben onze nieuwe meerjarenstrategie afgelopen jaar flink uitgediept. Daar waar we van plan waren er een apart hoofdstuk in ons Jaarplan van te maken – kort en bondig – hebben we er gaandeweg voor gekozen er toch een apart document van te maken. Onze Meerjarenstrategie kun je teruglezen op www.zmf.nl.

Komende tijd gaan we die strategie omzetten naar 'kort en bondig', zodat we het in de komende Jaarplannen als een zogenoemd Hoofdstuk 0 kunnen opnemen in onze Jaarplannen. Strekking en inhoud zal niet veranderen, de omvang wel. Een uitdaging op zich!

Thema 1 – Duurzaamheid, Circulair & Energietransitie

De overgang naar een duurzame energieopwekking is veelomvattend. Circulaire Economie en Transitiedenken doen meer en meer hun intrede in de provincie Zeeland. Inmiddels hebben we in 2020 hard meegewerkt aan de totstandkoming van de Regionale Energiestrategie in Zeeland. Dit jaar zullen we hard meewerken aan de uitvoering daarvan, en tegelijkertijd aan de ontwikkeling van de 2.0 versie. Dit zal de komende jaren sterk in beweging blijven. Ook de Industrie vergt onze aandacht. De industrie staat voor een immens grote en belangrijke opgave. Daar gaan wij actief aan bijdragen. Vanuit onze diverse rollen. Aan de grensoverschrijdende samenwerking en de vernieuwingslag van Ambitie 2030 Duurzame Havens werken we hard mee. Ook hebben we meer aandacht gegeneerd voor burgerparticipatie. En natuurlijk blijven wij een schakel tussen natuur en milieu.

Wij dragen actief bij aan de werkgroep Vitaal Sloe & Kanaalzone, Het VernieuwersLAB en de SER Zeeland, RES Zeeland en daarbij leveren we een krachtige bijdrage aan de transitie naar een duurzamer Zeeland. Daarnaast werken we intensief samen met gelijkgestemde organisaties om zo nog meer invloed te kunnen uitoefenen. We maken deel uit van een samenwerking met partners van buiten de provincie om zo gebruik te kunnen maken van landelijke expertise ten behoeve van Zeeland.

In 2021 willen we voortbouwen op de acties van 2020. Het Nationale Klimaatakkoord heeft een beweging gegeneerd waarop wij in de regio voortborduren.

1. Klimaatakkoord; impact in de regio ()

De beste manier om duurzame innovaties ten behoeve van de nationale klimaatdoelstellingen te stimuleren is concrete voorbeelden naar Zeeland te halen en actieplannen te maken. We willen duurzaamheid stimuleren door concrete ideeën aan te dragen.

Gelukkig hoeven we niet altijd zelf het wiel uit te vinden. Wij volgen nationale en internationale ontwikkelingen op de voet en halen koplopers/innovatieve transitievoorbeelden naar Zeeland. Dan vertalen we dat naar de Zeeuwse situatie met partners en bieden het aan bij overheden en/of ondernemers in de regio.

Voorbeelden als het 40 puntenplan van Urgenda, de 10 pijlers van Drift, Iconische voorbeelden als circulaire ambachtscentra in Zeeland onder de aandacht brengen bij de juiste organisaties. Dit lijkt tot concrete en meetbare impact.

Resultaat: we reiken minimaal drie koplopers ideeën aan (sector/overheid/bedrijf in Zeeland, sectoren in Zeeland van klimaatakkoord). Hierbij richten wij ons op ons nationaal/ internationaal netwerk en oefenen onze verbindende rol uit.

2. Versnellen van de Energietransitie binnen de RES ()

De Zeeuwse Regionale Energiestrategie (RES) 1.0 is goedgekeurd. Van RES 1.0 gaan we naar RES 2.0. Hiervoor zullen wij wederom plaatsnemen aan de bestuurlijke hoofdtafel Elektriciteit, Bebouwde omgeving en indien wenselijk ook aanschuiven aan de subtafels Energie uit Water, Zon en Wind en Mobiliteit. Hier zullen wij vanuit onze expertise en in relatie met onze achterban een actieve en constructieve bijdrage aan leveren.

Daarnaast is het cruciaal dat er een stevig uitvoeringsprogramma komt te liggen. Stimulering, monitoring en bewaken zijn rollen die we hierin oppakken.

Onze inhoudelijke aandachtspunten zijn: meer en zorgvuldige inpassing van hernieuwbare energie (zie ook onder acties ruimtelijke plannen) en streven naar 50% in lokaal eigendom van hernieuwbare opwek,

mede vanuit het creëren van draagvlak. Onze aanpak is bottom-up, wij stimuleren achterban, energie-coöperaties en bewoners tot eigen initiatief en ondersteunen hen met lokaal maatwerk. Daarnaast willen we nauw samenwerken met gemeenten, onze kennis en ervaringen met hen delen en initiatieven verbinden van bottom-up met top-down. Ook met betrekking tot realiseren van aardgasvrijwijken en participatie willen we hen ondersteunen.

Deze bovenstaande activiteiten sluiten deels aan bij het programma Participatie Coalitie, waarin De Natuur en Milieufederaties samen met HIER Klimaatbureau, Buurkracht, Energie Samen, LSA bewoners en de energieloketten nauw met elkaar samenwerken.

Resultaat: actieve deelname aan de tafels Elektriciteit en Bebouwde omgeving van de Regionale Energie Strategie, Uitvoering Regionale Energiestrategie constructief monitoren. Vinger aan de pols houden én stimuleren tot uitvoering van de RES.

Ook gaan we concreet aan de slag met thema's als participatie, lokaal eigendom duurzame energie en aardgasvrij/klimaatneutraal wonen en betrekken we onze achterban.

3. Industrie in de regio ()

De industrie in onze regio neemt een groot deel van de CO₂-uitstoot voor haar rekening. De industrie moet enorme stappen zetten in de verduurzaming van de sector. Momenteel richt de industrie zich op een aantal oplossingen.

Het opslaan van CO₂ kan tijdelijk een oplossing zijn voor de transitie naar een volledig duurzame oplossing. Dit is echter nog steeds risicovol, niet milieuvriendelijk en economisch gedreven. Wij willen deze sector stimuleren middels een lange termijnvisie met concrete voorbeelden en ideeën.

We richten ons hierbij op twee programma's:

- Het huidige Convenant Duurzame Havens Ambitie 2030. Ambitie 2030 Duurzame havens is dé visie op de verduurzaming van het Zeeuwse industriële logistieke complex met concrete doelen. Dit convenant is in 2016 ondertekend door ZMf, PORTIZ (belangenbehartiger voor de Zeeuwse havengebonden bedrijven), Provincie Zeeland en Zeeland Seaports (tegenwoordig North Sea Port). De ambities van ZMf, bedrijven en overheid komen samen tot duurzame doelstellingen voor de economie, lucht en waterkwaliteit, transport en verbindingen, ruimte voor natuur, circulaire en biobased economie, klimaatverandering en energie. Voor alle thema's zijn een aantal indicatoren vastgesteld die het mogelijk maken de ontwikkelingen goed te volgen. Momenteel werken de partijen aan een herijking waarbij we de nauwe relatie met het nationale klimaatakkoord en een grensoverschrijdende havenvisie met Gent als aanleiding zien om de ambitie nog ambitieuzer te maken.
- Een Best Practise Campagne. Voor en richting de Industrie, maar ook publieksinformatief en publieksvriendelijk.

Resultaat:

- Herijkte en nog duurzamere en concrete ambitie voor 2030 in samenwerking met de convenantpartners vanuit een sterk gezamenlijk fundament. Een langetermijnvisie voor de samenwerking tussen de 4 convenantpartners.
- Opiniestuk krant; tips en aanbod voor de industrie .

4. Top 10 Toekomstideeën ()

We willen futurologen en experts bij elkaar brengen om concreet tot versnellingsstappen in diverse sectoren te komen. Voor 3 sectoren een top 10 goede ideeën.

Op drie thema's creatieve oplossingen voor te nabije toekomst bieden in Zeeland door frissenkers bij elkaar te zetten. Uit elke sessie volgt een top 10 van toffe ideeën voor Zeeland die duurzaam en innovatief zijn.

1. Mobiliteit. Top 10 van goede creatieve ideeën voor duurzame mobiliteit in Zeeland.
2. Recreatie; Top 10 van circulaire en duurzame oplossingen voor toerisme in Zeeland.
3. Samenleving: Top 10 van natuurinclusieve oplossingen in Zeeland.

Resultaat: op de drie genoemde thema's een top 10 ideeën lijst. Die we breed aan de sectoren kunnen aanbieden en publiekelijk maken.

5. Particulieren, scholen en duurzame energie ()

ZMf blijft in diverse projecten stevig inzetten op energiebesparing en opwekking duurzame energie richting diverse doelgroepen. We doen dat in drie projecten.

Energieservicepunt Zeeland

In het Energieservicepunt Zeeland werken we nauw samen met Zeeuwind en het Zeeuws Klimaatfonds. We faciliteren en ondersteunen 'burgerinitiatieven' als energiecoöperaties, duurzame dorpen en andere energie-initiatieven. Onze activiteiten zijn gericht op kennisdeling, advisering en uitwisseling van informatie en ervaringen op het gebied van duurzame energie, energiebesparing en aardgasvrij wonen en het stimuleren van de Zeeuwse energiebeweging.

Meer energie in scholen

Het project richt zich op het energetisch verduurzamen van twintig Zeeuwse basisscholen. Het tweejarig project 'Meer energie in scholen' is verlengd tot juli 2021. De verduurzaming is complexer dan verwacht. Er is als aanvulling op dit project een voorstel geschreven voor de organisatie van een provinciale bijeenkomst over de bekostiging van maatregelen om scholen in Zeeland te verduurzamen. Dit doen we in samenwerking met de RES-Taskforce. Het is een project van ESP Zeeland, de ZMf speelt hierin een kleinere rol.

Participatiecoalitie

De Participatiecoalitie helpt bij het betrekken van bewoners. Voor advies en ondersteuning kunnen gemeenten, bewoners en regio's terecht bij de Participatiecoalitie. In de Participatiecoalitie steken vijf maatschappelijke organisaties de koppen bij elkaar van, voor en door bewoners, namelijk HIER, De Natuur en Milieufederaties, Energie Samen, Buurkracht en LSA bewoners¹. In Zeeland nemen ZMf en Zeeuwind hierin het voortouw. We delen succesvolle buurtaanpakken en energieprojecten; bijvoorbeeld door het organiseren van bijeenkomsten/ excursies voor energieke burgers, gemeenten en andere doelgroepen. Plus we geven advies over (het belang van) participatieve planvorming, beleidsvorming en uitvoering (inclusief lokaal eigenaarschap van wind- en zonneparken). Ook begeleiden we bewonersinitiatieven die hun wijk met een eigen plan aardgasvrij willen maken.

Resultaat: zie projecten hierboven.

6. Jongerenparticipatie()

Wij willen jongeren betrekken in de beslissingen die we nu nemen. Omdat we alleen op die manier stem kunnen geven aan de generaties na ons.

Seven Generations

Wat hebben 7 generaties na ons met ons te maken op dit moment? Alles! Want de keuzes die wij nu maken en de dingen die wij nu doen werken door voor de generaties na ons. ZMf is ervan overtuigd dat we daarom nu verstandig moeten kiezen en verantwoord te werk moeten gaan. Zodat de generaties van de toekomst ook aanspraak kunnen maken op een gezonde wereld met alle bronnen die zij nodig hebben. Dit beginsel komt niet zomaar uit de lucht vallen. Het vormt het fundament van het tijdloos kompas van ZMf op basis waarvan wij dagelijks werken. Vorig jaar (2020) hebben we aandacht besteed aan het maatschappelijk kunstproject #7 van Rem van den Bosch (beeldend kunstenaar en fotograaf). In 2021 zetten we dit voort. In deze werken we nauw samen met Switch en Jouw Zeeland.

Raad van Inspiratie

¹ Het LSA is een netwerk van bewonersgroepen, buurthuizen in zelfbeheer, BewonersBedrijven en coöperaties.

Ook willen we een Raad van Inspiratie formeren. Jongeren die samen mét ons werken aan een duurzaam Zeeland. Waarbij we ons nadrukkelijk richten op duurzaamheid en persoonlijk leiderschap.

Resultaat: opzetten van een participatietraject met jongeren. We formeren een Raad van Inspiratie ten behoeve van onze regio.

7. Reductie CO₂ Scheepvaart

Scheepvaart is een sector die een grote bijdrage levert aan de uitstoot van CO₂ in onze regio. Dit leidt tot vervuiling, verslechtering van de luchtkwaliteit en stikstofdepositie.

Deze sector heeft momenteel nog geen 'formele plek'. Niet in de RES, niet in het klimaatakkoord etc.

In relatie tot het convenant Duurzame Havens Ambitie 2030 starten we een project gericht op verduurzaming van de scheepvaart. Hiervoor richten we een nieuwe coalitie op die de uitstoot van scheepvaart moet gaan terugdringen. De aanpak van scheepvaart emissies moet nu echt starten! Een langdurige samenwerking starten met North Sea Port, de Haven Antwerpen en Havenbedrijf Rotterdam, de Natuur- en Milieufederaties, Bond Beter Leefmilieu, Natuurpunt en wellicht Greenpeace en Milieudefensie.

Uiteindelijk zou dit moeten resulteren in een meerjarenplan met concreet Plan van Aanpak voor en door deze partijen.

Start 2021 - plan 2025

Dit is een proces/ plan voor de lange termijn. Wij willen een eerste stap zetten door deze samenwerking om deze sector aan te zetten tot een transitie naar een duurzame sector.

Potentieel resultaat (bij verkrijgen externe financiering): tot een breed gedragen plan van aanpak komen om emissies van scheepvaart in onze regio terug te dringen met een samenwerkingsverband.

8. Energie en groen

Opzetten van een tweetal projecten in de combinatie van duurzame energie en vergroening steden/dorpen. Eerste project richt zich op een energietuin en het tweede project op het vergroenen van daken in combi met zonne-energie.

Potentieel resultaat (bij verkrijgen externe financiering): projectvoorstellen energietuinen en groene daken.

9. Groene Waterstof

In 2020 schreven wij een position paper over kernenergie. Hiermee openden wij een dialoog aan diverse tafels. En beschrijven wij onze afwegingen. Dit jaar willen we ons richten op een oplossing voor ons CO₂ probleem nl. waterstof. Wij willen ons positief uitspreken voor groene waterstof. Dit kunnen we realiseren middels het aanlanden van IJmuiden Ver bij Borsele. Dit is de sleutel naar de elektrificatie van de Industrie. En zo helpen we een bedrijf als Yara van het aardgas af.

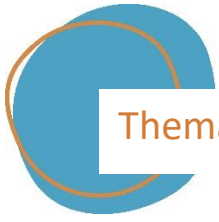
Potentieel resultaat (bij verkrijgen externe financiering): een position paper en/of actief aansluiting zoeken bij waterstofcoalitie. Steunbetuigen, dan wel call to action opstellen.

10. VernieuwersLAB

In de geest van de bijeenkomsten van het VernieuwersLAB van voorgaande jaren zorgen wij ook dit jaar weer voor ontmoetingen tussen de vernieuwende en innovatieve geesten. Door het uitwisselen van ideeën, gesprekken en discussies komen nog losse concepten van de grond. Wij snijden sociaal maatschappelijke vraagstukken aan en bekijken die binnen het kader van het circulair gedachtegoed en met het oog op duurzame oplossingen. Door een grootsere aanpak van het VernieuwersLAB hopen we dat onze ledenlijst groeit en een beweging op gang komt.

Potentieel resultaat (bij verkrijgen externe financiering): het VernieuwersLAB is uitgegroeid tot entiteit met een eigen karakter. Op basis van de aangeleverde vraagstukken en selectie door het kernteam

worden meer innovatiehub-bijeenkomsten georganiseerd en de daarvoor geschikte deelnemers geselecteerd.

Thema 2 – Deltawateren

De noodzaak voor klimaatadaptatie als gevolg van klimaatverandering en zeespiegelstijging begint steeds urgenter te worden. In relatie met de afname van de biodiversiteit is het van belang om maatregelen voor vergroting van de klimaatrobustheid van Zeeland te laten samengaan met behoud en versterking van de natuurwaarden. Voor de deltaxwateren betekent dit een inrichting van kustzone en randen van de deltaxwateren die de voorwaarden creëert voor waterveiligheid in samenhang met gezonde deltaxnatuur. Bijvoorbeeld door een natuurvriendelijke uitvoering van waterkeringen die ruimte geven aan een flexibel meebewegen met natuurlijke processen en de verbindingen tussen natuurgebieden en natuur langs de randen van de deltaxwateren versterkt. Maar ook door samen met andere gebruikers te verkennen welke combinaties mogelijk zijn die tot een vergroting van natuurwaarden. Ook de problematiek rondom verdroging en zoetwaterbeschikbaarheid vraagt om ingrepen die van invloed zijn op de natuur in Zeeland. Een integrale aanpak, met een goede balans tussen natuur en andere gebruikers, zal in 2021 inzet zijn van ZMf in verschillende samenwerkingsverbanden.

In relatie tot klimaatverandering is de realisatie van de energietransitie belangrijk. Momenteel worden verschillende windparken op zee gerealiseerd en wordt gezocht naar mogelijkheden voor duurzame technologieën in Zeeland. Al deze projecten kunnen gevolgen hebben voor de ecologie. In 2021 zal ZMf inventariseren welke effecten er kunnen optreden op de ecologie en wijzen waarop deze effecten geminimaliseerd kunnen worden, dan wel mogelijke koppelkansen mogelijk zijn.

De prachtige natuur onder water krijgt nog niet de volle aandacht die het verdient. Daarnaast zal een gezonde, veerkrachtige onderwaternatuur bijdragen aan de algehele natuur in Zeeland. ZMf zal zich daarom in 2021 inzetten voor vergroting van de bewustwording en bekendheid van de diversiteit van het onderwaterleven als mogelijkheden voor ontwikkeling van onderwaterleven. Net als in de voorgaande jaren zal ZMf werken aan deze onderwerpen in nauwe samenwerking met de partners van Coalitie Delta Natuurlijk, onderwijs- en onderzoeksinstituten en organisaties als North Sea Port, Provincie Zeeland, De Nederlandse Onderwatersportbond, Waterschap Scheldestromen en de schelpdiersector.

1. Zeespiegelstijging en Klimaatadaptatie ()

De noodzaak van maatregelen om de gevolgen van (relatieve) zeespiegelstijging en klimaatverandering te verminderen worden steeds duidelijk. Dijkversterkingen, handhaven van de kustlijn, behoud van intergetijdengebieden, zoetwaterbeschikbaarheid, ecologische gevolgen van langdurige warme en droge periodes. Te verwachten is dat deze vraagstukken zullen de komende jaren steeds actueler worden. Maatregelen zullen vragen om ingrijpende aanpassingen met als doel versterking van de kustzone en behouden van de kwaliteit van de leefomgeving, bv door het vergroten van zoetwaterberging. Deze maatregelen vragen ook om een goede inpassing van natuurwaarden om de waardevolle deltaxnatuur te borgen en een juiste plaats te geven binnen een klimaatadaptieve inrichting van de samenleving. Klimaatadaptieve maatregelen beslaan allerlei aspecten van de leefomgeving en zijn integraal verweven. Dit maakt klimaatadaptatie tot een complex proces waarbij de invloed van natuur en natuurwaarden een belangrijke rol dienen te krijgen. De urgentie en implicaties van klimaatadaptatie op korte en langere termijn alsook de bewustwording rondom dit onderwerp vraagt meer aandacht teneinde het maatschappelijk draagvlak voor klimaatadaptatie te vergroten. Hiervoor is een duidelijk perspectief nodig waarom en hoe klimaatadaptatie kan worden vormgegeven.

Binnen het programma Deltawateren zal voor 2021 een drietal speerpunten voor zeespiegelstijging en klimaatadaptatie gerealiseerd worden. Het in samenwerking met anderen schrijven en uitdragen van een visie op een klimaatadaptief Zeeland in samenhang van

- ontwikkeling op geologische schaal, de positie van de mens hierbinnen en de meerwaarde van het meebewegen;
- hoe te komen tot een klimaatadaptieve inrichting van de kustzone en randen van de deltaxwateren, waarin natuurwaarden, multifunctioneel medegebruik en natuurlijk meebewegen centraal staan.
- zoetwaterproblematiek, verdroging en integrale gebiedsontwikkeling polders en zoet water; hoe richten we Zeeland klimaatbestendig en natuurvriendelijk is?

Resultaat:

- visiedocument klimaatadaptie voor de Zeeuwse kust- en deltaxwateren: naar integrale nieuwe kustlijn voor Zeeland.
- Actief bijdragen aan idee en projectvorming: aquacultuur, natuurwaarden, vergroening en verduurzaming van dijken en inrichting deltaxgebied, connectiviteit tussen deltaxwateren. Coördinator van de Klimaatambassadeurs van de Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers.
- Actieve bijdrage aan initiatieven tegen verdroging en zoetwatermaatregelen, zoals Deltaplan Zoet water en Broedplaats Schouwen-Duiveland.

2. Energie, water en ecologie ()

De realisatie van de energietransitie vraagt veel van het ruimtegebruik, ook in Zeeland. Mede daarom wordt er in toenemende mate gekeken naar mogelijkheden op en in water; ontwikkeling zonnepanelen op water, getijdenenergie, windparken op zee en aanlanding van de opgewekte energie, benutting van de gradiënt tussen zoet en zout (blue energy). Het dilemma dat zich hierbij voordoet zijn de mogelijke negatieve gevolgen voor andere gebruiksfuncties waaronder de natte natuur. Iedere vorm van energieopwekking heeft een impact op de omgeving waaruit energie wordt onttrokken. Van belang is deze impact zo klein mogelijk te houden of te mitigeren/ compenseren. Het is belangrijk duidelijk te hebben welke technologieën op relatief korte termijn te realiseren zijn, waar deze gerealiseerd kunnen worden en hoe deze op een juiste wijze ingepast kunnen worden.

In 2019 is voor de RES is een eerste inventarisatie gemaakt van mogelijkheden en kansen voor energie uit water. Een verdere uitwerking aan de hand van een stand van zaken, inclusief inventarisatie van nieuwe technologieën, invloed op ecologie, koppelkansen en wenselijke locaties, op en langs het water, is nodig. Een helder en compleet overzicht kan gebruikt worden om een kader te creëren waarbinnen geschikte en wenselijke technologieën in de deltaxwateren gerealiseerd zouden kunnen worden.

Resultaat: visiedocument over energie op en uit water in relatie tot ecologie.

3. Het Zeeuwse onderwaterleven ()

Zeeland bestaat voor een groot deel uit water met prachtig onderwaterleven. Maar de bekendheid en daarmee de waardering hiervan kan beter. Het vergroten van de bewustwording van de pracht maar ook de kwetsbaarheid van onderwaterleven zal positief bijdragen aan beleving van en betrokkenheid bij de onderwaternatuur.

ZMf zal in 2021 in samenwerking met de Nederlandse Onderwatersportbond en Nationaal Park Oosterschelde werken aan intensivering van de communicatie en educatie over onderwaterleven. Ook zullen mogelijkheden voor eco-vriendelijke vormen van toerisme worden verkend en waar mogelijk worden uitgewerkt. Om de mogelijkheden tot versterking van de onderwaternatuur verder te verkennen zal in samenwerking met andere organisaties een inventarisatie plaatsvinden van kwaliteit van onderwaterleven in de Deltawateren en methoden die kunnen resulteren in hoge natuurwaarden.

Resultaat: voorlichtingsmateriaal (infolaflet) en artikelen op website en social media, overzicht verkenning ecotoerisme, rapport met inventarisatie kansen voor onderwaterleven.

4. **Connectiviteit en klimaatrobustheid deltanatuur** ()

Natuur kent geen grenzen, landnatuur houdt niet op waar waternatuur begint. De twee zijn sterk verbonden met elkaar en vaak vormt de grensovergang tussen land en water een gebied van de meest rijke natuur. Ook vormt de grens van land en water een corridor waarlangs organismen kunnen migreren en is daarmee van groot belang voor de connectiviteit van natuur. Dit bevordert de biodiversiteit zowel op land als in water en klimaatrobustheid van deltanatuur.

Momenteel worden nieuwe trajecten van het Hoogwaterbeschermingsprogramma rondom de Westerschelde nader geïnventariseerd. De herinrichting en alternatieve inrichtingen van kustverdediging en waterkerende kunstwerken spelen ook voor andere deltawateren. Het vraagstuk hoe de kustzones en waterkeringen natuurvriendelijker en klimaatrobuster kunnen worden ingericht is hierbij belangrijk. In 2021 zal worden ingezet op het agenderen van het belang van natuurwaarden en ruimte voor natuurlijke processen in waterkerende kunstwerken en zones.

Resultaat: Visiedocument: Aanbevelingen over inrichting kustlijn met kust met ecologische meerwaarde, resultaten stimulering ecologische meerwaarde bij HWBP en Waterschap, een meer natuurinclusief hoogwaterbeschermingsprogramma en actief bijdragen/ initiëren van bijeenkomsten en overleggen.

5. **Kennisontwikkeling en kennisdeling** ()

Afgelopen jaren heeft de ZMf intensief samengewerkt met de Hogeschool Zeeland in de vorm van begeleiding van studenten, gastcolleges en samenwerking in onderzoeksprojecten. De rol van maatschappelijke organisaties als de ZMf wordt steeds belangrijker in de agendering van vraagstukken en uitvoering van onderzoek. Met de verdere ontwikkeling richting een kenniscentrum zal deze samenwerking verder geïntensiveerd worden.

Als maatschappelijke organisatie zal de ZMf betrokken zijn bij de invulling van nieuwe Europese onderzoeksprogramma's. Daarnaast zal de ZMf actief deelnemen aan de kenniscommunities Oosterschelde en Zuidwestelijke Delta. Op deze wijze worden actuele vraagstukken waar ZMf en lidorganisaties in de regio tegen aanlopen ingebracht bij onderwijs- onderzoeksinstellingen. Via actieve bijdragen aan onderzoeksprojecten en begeleiding van studenten zal de ZMf betrokken zijn aan de verdere ontwikkeling van kennis en educatie op het gebied van delta management

Resultaat: actieve deelname aan kenniscommunities Zuidwestelijke Delta en Oosterschelde, realiseren van onderzoeksvoorstellen in samenwerking met HZ University of Applied Sciences, begeleiding stagiaires en afstudeerders onderwijsinstellingen.

6. **Gebiedsontwikkeling Deltawateren & Visserij** ()

Als maatschappelijke organisatie is de ZMf betrokken bij verschillende gremia waar ontwikkelingen en beleid met betrekking tot de deltawateren aan de orde komen. Te denken valt aan actieve participatie aan bijeenkomsten, werkgroepen en samenwerkingsverbanden zoals Schone Schelde, Omgevingsvisie, VIZ, adviesgroep ZWD, Schelderaad en de LTP-trajecten en inhoudelijke inbreng binnen Coalitie Delta Natuurlijk overleggen.

De visserij en aquacultuur sector zijn belangrijke economische pijlers in Zeeland. Een goede samenhang met de bestaande natuurwaarden is van belang voor behoud van de unieke deltanatuur. De ZMf zoekt in samenwerking met de sector en andere belanghebbenden naar een synergie voor deze gebruiksfuncties. Hierbij tracht de ZMf betrokken te zijn aan de voorkant van het proces.

Resultaat: overzicht van deelname en inbreng ZMf in diverse overleggen over de Deltawateren. Overleggen met vertegenwoordigers van de visserijsector en andere stakeholders Betrokkenheid bij lopende monitoring en vergunningaanvraagtrajecten m.b.t. visserij.

7. Coalitie Delta Natuurlijk/CDN

ZMf neemt deel aan Coalitie Delta Natuurlijk, een samenwerkingsverband van verschillende natuur- en landschapsorganisaties, met als doel de natuurlijke kwaliteit van de deltawateren te waarborgen. ZMf is ook secretaris van Coalitie Delta Natuurlijk.

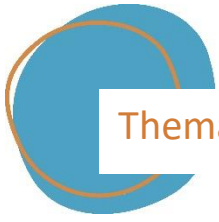
ZMf voert het secretariaat, coördineert en fungeert als verbindende factor tussen de verschillende partijen van de coalitie. Het secretariaat zorgt voor de organisatie van overleggen, afstemming tussen partijen en communicatie met externe partijen.

Resultaat: overzicht van alle overleggen, actiepunten en uitgevoerde acties, incl. de externe communicatie van CDN.

8. Energie-eiland

In 2019 heeft de ZMf als onderdeel van een breed consortium meegedaan aan de prijsvraag Energielandschap van de toekomst. De inzending betrof een energie-eiland voor de Zeeuwse kust waar naast energieopslag ook andere gebruiksfuncties gerealiseerd kunnen worden, zoals natuur, aquacultuur en toerisme. Het concept van (energie) eilanden voor de Zeeuwse kust wordt in toenemende mate gezien als een kansrijke oplossing voor aan klimaatverandering gerelateerde vraagstukken, zoals waterveiligheid en de energietransitie. Voordat een project van deze grootschalige omvang gerealiseerd kan worden, zal een analyse van het maatschappelijk draagvlak onder stakeholders moeten worden uitgevoerd. Deze analyse zal inzicht geven in de verschillende belangen van de stakeholders en manieren waarop aan de belangen tegemoet kan worden gekomen. Hiervoor zal ZMf gesprekken met stakeholders aangaan en werksessies worden georganiseerd met onder andere de aquacultuur sector. Resultaten zullen worden samengevat in een rapportage.

Potentieel resultaat (bij verkrijgen externe financiering): rapportage met bevindingen en SWOT analyse mondelinge toelichting aan Provincie Zeeland.

Thema 3 – Ruimtelijke Ordening & Landschap

De biodiversiteit is de laatste decennia flink afgenomen in Zeeland. Dat is zorgelijk: de natuur levert ons immers grondstoffen, voedsel, ontspanning en veiligheid – denk aan duinen en dijken die het zeewater tegenhouden of het groen in de stad dat ons beschermt tegen de steeds hogere temperaturen.

In 2021 zetten we opnieuw in op herstel van biodiversiteit en landschapskwaliteit. We willen beter kenbaar maken wat het belang van biodiversiteit is én we zetten samen met onze partners stappen naar een natuurinclusieve samenleving; in de landbouw, in de toeristenbranche én in dorp en stad.

Naast biodiversiteit is een gezonde leefomgeving minstens zo belangrijk. Bij het meewerken aan nieuwe omgevingsvisies en analyseren van ruimtelijke plannen, maar ook bij projecten als bij Nacht van de Nacht zetten we in op die leefomgeving. Kwaliteiten als ruimtelijke aard, omvang en schaal, stilte, donkerte en schone lucht zijn enorm van belang voor onze Zeeuwse gezonde leefomgeving. De Omgevingswet en de stikstofdiscussie hebben ook onze aandacht.

1. Biodiversiteitsherstel en landschapskwaliteit ()

Zeeland kan niet zonder biodiversiteit en ecosystemen. Soorten en leefgebieden zorgen voor productie van zuurstof, bestuiving van (landbouw) gewassen, luchtfiltering een gezonde bodem en waterzuivering. De verschillende soorten en leefgebieden horen samen en in balans. Door dit evenwicht vormen ze onze Zeeuwse natuur. Maar de inspanningen voor natuurbescherming van de afgelopen decennia ten spijt een verdere achteruitgang van de biodiversiteit hebben we niet kunnen voorkomen. Met name kwetsbare soorten krijgen het steeds moeilijker. Alleen de natuurgebieden beschermen volstaat niet meer.

ZMf zet dit jaar in op nieuwe manieren om de biodiversiteit ook buiten natuurgebieden te gaan herstellen. Eerder deden we dit met al met 2Bconnect. We zetten de eerste stappen om aan te zetten naar een meer integrale benadering bij alle andere functies in onze ruimtelijke ordening. Allereerst zetten we in op Natuurinclusieve Landbouw (zie volgende onderwerp). Daarnaast richten we ons dit jaar meer specifiek op:

- ☀ Meer groen in stad en dorp. Dit kan letterlijk gaan om groene gebouwen. Maar minstens zo belangrijk is om bij vernieuwing van wijken en nieuwbouw voor extra groen te zorgen. Belangrijk extra voordeel: groen zorgt ook voor een betere kwaliteit van de leefomgeving; een gezondere omgeving én koelte bij hete zomers. We zullen bij het participeren bij de ruimtelijke plannen van gemeentes volgend jaar extra aandacht besteden aan meer groen in de wijken en dorpen.
- ☀ Voor biodiversiteit in het landelijk gebied is gemakkelijk extra in te zetten op nieuwe landschapselementen van opgaande beplanting (bomendijken, overhoeken aanplanten, etc.) en op een meer ecologisch bermbeheer. Plan Boom van de Milieufederaties voorziet in een mogelijkheid om te koppelen tussen lokale initiatieven, meer groen in het landelijk gebied én financiering zoeken. Daarvoor starten we diverse projecten op met ondernemers uit de toeristensector én lokale initiatieven in samenwerking met SLZ.
- ☀ Stimuleren, kennis uitwisselen en waar gevraagd adviseren over (potentiële) natuur op bedrijventerreinen, in samenwerking met SLZ. Ook willen we de resultaten van reeds gerealiseerde natuur op bedrijventerrein aan andere bedrijven laten zien, bijvoorbeeld door het organiseren van een safari.
- ☀ Donkerte, stilte en duisternis kunnen en mogen beleven is van enorm belang voor mens en dier. Elk jaar organiseren de milieufederaties de Nacht van de Nacht om aandacht te vragen voor het belang van het donker.

Resultaat:

- ☀ Actief opzoeken van de participatie bij diverse woningbouwplannen en/of bedrijventerreinplannen om te pleiten voor een forse extra investering van meer groen.
- ☀ Plan Boom – twee nieuwe projecten opstarten om bomen te planten / 10.000 bomen erbij.
- ☀ Stimuleren natuur bij bedrijven via diverse wegen.
- ☀ Nacht van de Nacht.

2. Natuurinclusieve landbouw ()

De huidige voedselproductie is het resultaat van decennialang beleid uit de 20e eeuw: hoge productie, schaalvergroting, intensief grondgebruik om goedkoop en veel voedsel te produceren. Logisch op dat moment, maar met flinke gevolgen voor een aantal belangrijke maatschappelijke waarden op dit moment. Bestaanszekerheid, landschapskwaliteit, gezonde lucht én biodiversiteit staan allemaal onder druk.

De intensiteit van het landgebruik en het monotone agrarische landschap zijn belangrijke redenen voor de achteruitgang van soorten. Steeds meer soorten verdwijnen, de veerkracht is weg en daarmee is het ecosysteem uit balans. Ook een gevaar voor de bodemkwaliteit én agrobiodiversiteit; en daarmee dus ook een gevaar voor onze voedselproductie.

Wij zijn aan de slag met de boeren richting natuurinclusief. Wij werken daarbij graag samen en ondersteunen daar waar maar mogelijk is. Herstel van biodiversiteit gekoppeld aan bestaanszekerheid moeten daarbij voorop staan.

- ☀ Project over Strokenteelt voortzetten; Het project 'Naar een toekomstbestendige landbouw in Zeeland; van breed naar smal' is gestart in 2020 en is een driejarig project met het Zeeuws Agrarisch Jongeren Kontakt (ZAJK), Agrarisch Innovatie en Kenniscentrum Rusthoeve, Stichting Het Zeeuwse Landschap, de ZMF en adviserende partijen Delphy en DLV Advies. Doel van dit project is het ontwikkelen van een samenwerkingsmodel tussen akkerbouwers onderling en/of tussen akkerbouwers en veehouders in Zeeland van natuurinclusieve landbouw. Centraal staat het telen in stroken. Door te telen in stroken ontstaat er een natuurlijk robuust systeem, waarin ziekten en plagen minder kans krijgen. Uit onderzoek in Wageningen blijkt ook dat strokenteelt een hogere opbrengst geeft voor de boer. Een proef op Schouwen-Duiveland, laat zien dat strokenteelt met diverse gewassen extra natuurwaarde oplevert. Het aantal boerenlandvogels is toegenomen en het landschap is er afwisselender geworden. De resultaten van het strokenteeltproject zullen ook worden gedeeld met de Zeeuwse burger en maatschappelijke organisaties. Daar heeft de ZMF de lead.
- ☀ Stimuleren van de Zeeuwse voorlopersbedrijven qua natuurinclusief boeren. Door ze op weg te helpen en communicatie op te zetten voor uitwisseling van innovaties, ideeën en issues. Dit kan bijvoorbeeld via een VernieuwersLAB, of beter nog een (samenwerkings)platform door en voor voorlopersboeren. Daarnaast zullen we streven naar een of meerdere experimenteerpilots waar landbouw en natuur elkaar omarmen, en waarbij het financieel risico niet of beperkt bij de boer ligt. Ook willen we een rol spelen in de communicatie naar de maatschappij en het gesprek tussen boer en burger stimuleren. Als ZMF werken we rondom natuurinclusieve landbouw samen met andere milieufederaties, zo kunnen we goede voorbeelden halen uit Nederland en deze aan Zeeland laten zien en vice versa.

Resultaat:

- ☀ Project strokenteelt voortzetten. Diverse communicatie m.b.t. project naar boer, burger en maatschappij.
- ☀ Communicatie opzetten tussen en met innovatieve natuurinclusieve boeren.

3. Ruimtelijke plannen ()

Meedenken en meewerken aan de nieuwe Provinciale Omgevingsvisie en gemeentelijke visies en het toetsen van ruimtelijke plannen aan belangrijke voorwaarden voor biodiversiteit en een gezonde samenleving. Achterban betrekken bij sessies op deelthema's van de omgevingsvisies. Daarnaast schuiven

we aan bij ondernemers om advies te geven op het gebied van natuur en milieu bij nieuwe activiteiten, plannen en ontwikkelingen.

Resultaat: input voor natuur, milieu, en landschapskwaliteit bij visievorming, plannen en ontwikkelingen, meedenken en meewerken aan de nieuwe Provinciale Omgevingsvisie en andere visies, toetsen van ruimtelijke plannen aan de principes voor een duurzame samenleving, gezonde leefomgeving en robuuste ecosystemen.

4. Recreatie en Toerisme ()

De laatste jaren hebben we samen met overheden en maatschappelijke partners hard gewerkt aan het verbinden van ruimtelijke kwaliteit van landschap en natuur met het Zeeuws toeristisch product. De ruimtelijke identiteit van Zeeland en haar eilanden is van grote kwaliteit (ook voor het recreatief product) en moet behouden worden en waar nodig hersteld/versterkt.

We denken in heel Zeeland mee met nieuwe ontwikkelingen bij recreatieondernemers. Onze input bij de recreatieve plannen moet leiden tot het zorgvuldig omgaan met natuur en landschapskwaliteit. Daarnaast leveren we ook gevraagd onze inbreng over duurzaamheid, energietransitie en gebruik van circulaire materialen en producten.

Voor de Kustvisie zijn en blijven we de trekker voor de natuurpartijen, actief betrokken bij de landschapsvisies voor de aandachtsgebieden, deelnemer aan de werkgroep Kustvisie en betrokken bij de bestuurlijke overleggen over de Kustvisie.

We zijn met onze partners ook op weg naar een Veerse Meer Visie. Na het succesvolle proces van de Kustvisie hopen we in nauwe samenwerking met recreatiesector en overheden stappen te zetten naar een visie voor recreatieve en landschappelijke kwaliteit in en rondom het Veerse Meer.

Resultaat: in de samenwerking 'groen, rood, blauw', nauw, samenwerken met TOZ, Recron, gemeenten, Provincie en Waterschap voor verbetering van landschapskwaliteit en natuur. Daarbij zijn we actief betrokken bij de uitwerking van de aandachtsgebieden en denken we mee over diverse uitbreidingsplannen van recreatieondernemers bijv. bij de innovatievouchers.

5. Duurzaam & gezond voedsel ()

Met de GoodFoodClub willen we in de Zeeuwse samenleving graag het aandeel duurzaam en lokaal geproduceerd voedsel vergroten en iedere (agrarische) ondernemer ondersteunen die zich hiervoor inzet. Dit doen we door deze organisaties te promoten op de website van de GoodFoodClub. Door middel van landelijke en provinciale campagnes willen we de zichtbaarheid en het belang van lokaal en duurzaam geproduceerd voedsel vergroten. We zijn ook betrokken in de landelijke denktank van De Natuur en Milieufederaties om verdere uitbreiding van het initiatief te helpen opzetten.

Resultaat: een goede representatie van de beschikbare producenten en producten in de regio op de website en verbindingen creëren tussen producenten onderling en tussen consument en producent.

6. Thijs Kramerlezing & Campagne biodiversiteit ()

De bedoeling was het om begin 2020 de zevende Thijs Kramerlezing te organiseren. Helaas bleek dat onmogelijk vanwege COVID-19. In 2021 organiseren we de lezing alsnog. Afhankelijk van de situatie in 2021 zal dat op de ouderwetse wijze gaan of we zullen zoeken naar andere oplossingen.

De lezing gaat in op het belang van biodiversiteit. De biodiversiteit is direct van invloed op de kwaliteit van ons dagelijkse doen en laten. Dit systeem blijkt enorm breekbaar maar gelukkig ook veerkrachtig.

Het belang van biodiversiteit wordt nog lang niet bij ieder onderkent. Maar biodiversiteit staat aan de wieg van heel veel van onze producten en diensten. Een ludieke communicatiecampagne in Zeeland wordt gestart over het belang van biodiversiteit en de rol van ons als mens hierin. Hier willen we jongeren bij betrekken en ons richten op gedrag en tegelijk toegankelijkheid op het onderwerp vergroten.

Friesland heeft een goed concept ontwikkeld om het belang van biodiversiteit te onderstrepen. Wij kijken of we deze campagne kunnen inzetten in Zeeland (www.watzullenwenoubeleven.nl).

Resultaat: zevende Thijs Kramerlezing 2020 of op nieuwerwetse wijze in verband met Corona een communicatiecampagne die aandacht genereert voor of na de Thijs Kramerlezing over het belang van biodiversiteit.

Algemene prestatieafspraken

Ook is er nog een aantal thema-overstijgende activiteiten die we komend jaar in gang zullen zetten. Door een stevige communicatiestrategie zullen we bijvoorbeeld de achterban meer verbinden en meenemen in de nieuwe landelijke ontwikkelingen en hierin de regie nemen.

1. Coördineren in de regio ()

Wij zoeken al jaren actief de samenwerking richting andere belangenorganisaties en de overheden in Zeeland. Wij willen daarbij de actieve stem zijn voor een duurzame samenleving, voor biodiversiteit en een gezonde leefomgeving. Dit doen we in bestaande overlegstructuren als Provinciale Commissie Groene Ruimte, Sociaal Economische Raad Zeeland, Nationaal Park Oosterschelde, CRO Vliegveld Midden-Zeeland. Maar evenzo in allerlei andere netwerken. We dragen in overleggen de principes van The Natural Step uit en benutten de overleggen voor een brede samenwerking met alle partners in Zeeland om klimaatverandering en biodiversiteitsproblematiek het hoofd te gaan bieden.

Daarnaast zorgen we in onze overleggen buiten Zeeland dat de kwaliteiten als rust, ruimte, natuur van het Zeeuwse landschap gehoord en gezien worden. Maar ook de, soms als onnatuurlijk beschouwde, samenwerking in Zeeland tussen de diverse belangenorganisaties als recreatie, industrie en natuur- en milieuorganisaties is een pre om grote problemen het hoofd te kunnen bieden. Ook dit mag verteld worden.

In 2020 hadden we een actieve rol bij de volgende overleggen en onderwerpen. Van deze overleggen verwachten we dat deze ook in 2021 worden voortgezet:

1. Omgevingsvisie (Bouwstenen natuur, landschap, landbouw, recreatie, deltawateren, ambtelijke integratiegroep, bestuurlijke integratiegroep)
2. Sociaal Economische Raad Zeeland
3. Kerngroep Luchtvaart
4. CRO Vliegveld Midden Zeeland
5. Kustvisie (trekkersoverleg, ambtelijk overleg, bestuurlijk overleg, betrokken bij uitwerking aandachtsgebieden gemeenten)
6. Regionale Energie Strategie
7. Ambitie 2030 Stuurgroep en werkgroep
8. Vitaal Sloe & Kanaalzone
9. Comité van toezicht Interreg
10. Deltaplan Zoet Water
11. Nationaal Park Oosterschelde - Dagelijks Bestuur
12. Geopark overleggen
13. Schelderaad
14. Vlaams Nederlandse Schelde Commissie
15. Adviesgroep Zuidwestelijke Delta
16. Bouwsteen Klimaatadaptatie
17. Schone Schelde overleggen
18. Kenniscommunities Oosterschelde en Zuidwestelijke Delta
19. Gebiedsvisie Veerse Meer (trekker groen, ambtelijk overleg, bestuurlijk overleg)
20. Landbouw – samen werken aan Zeeuws Platteland (ambtelijk en bestuurlijk betrokken)
21. PCO (komt niet meer bij elkaar) & PCGR
22. Bosvisie
23. Programma Natuur
24. Stikstof (gebiedsgerichte benadering pilot Schouwen, ambtelijk overleg, bestuurlijk overleg)

Resultaat: participatie in diverse overleggen als de PCGR en SER Zeeland, brede samenwerking met alle partners in Zeeland om klimaatverandering en biodiversiteitsproblemen het hoofd te kunnen bieden. We laten de kwaliteiten van Zeelanden en wat we bereiken ook buiten Zeeland horen.

2. Een krachtige organisatie (ZMf)

In 2021 wil ZMf haar autoriteitsrol op het gebied van natuur en milieu verder uitbreiden en versterken. Die autoriteit creëer je door een breed netwerk op te bouwen en daarin een spil te zijn. Bovendien moet je ervoor zorgen dat je op de hoogte bent van alle actualiteiten in het werkveld en verkenningen durft te doen van (mogelijke) ontwikkelingen in de toekomst. Actuele kennis van zaken moet je in huis hebben of korte lijntjes hebben met de juiste personen of organisaties die deze kennis bezitten. ZMf bouwt actief aan een breed netwerk en is daarin nu al heel vaak de verbindende partij. Autoriteit staat of valt ook met hoe betrouwbaar anderen je vinden. Het devies van ZMf is om altijd eerlijk, transparant en met respect te werken. In de jaarlijkse Impactmeting (2019) die NMF uitvoerde horen we de waardering voor ZMf onder andere op dit vlak ook terug van partijen waarmee we werken. Autoriteit wordt ook bepaald door je zichtbaarheid. ZMf wil haar zichtbaarheid verder vergroten en haar verhaal duidelijk laten horen. Dit willen we onder andere bereiken door continu actief aanwezig te zijn op social media, met eigen publicaties, meer video's met eigen publicaties in te zetten en meer en vaker inhoudelijke publicaties te doen over onze activiteiten en projecten. ZMf heeft zo'n goed en urgent verhaal en verzet zoveel werk met mooie resultaten, dat mogen we echt veel vaker vertellen!

Resultaat: ZMf publiceert in 2021 nog vaker dan eerder inhoudelijke artikelen, nieuws- en/of persberichten en video's over haar opvattingen en werk. Daarmee zijn we continu aanwezig op social media en trekken we de aandacht op onze website en in onze nieuwsbrief. We krijgen met deze berichten ook nog vaker de aandacht in de media dan eerder. We weten met deze uitingen ook steeds meer mensen aan ons te verbinden in de vorm van actieve leden of in de vorm van volgers op social media.

3. Stroomlijnen huisstijl, communicatiebeleid en AVG (ZMf)

Sinds 2010 heeft ZMf een volledig nieuwe huisstijl gekregen. Deze wordt door de organisatie consistent aangehouden. Dat versterkt de herkenbaarheid en onderstreept het solide karakter van de organisatie. In 2020 en 2021 blijven we nieuwe producten ontwikkelen in lijn met deze huisstijl die onderdeel van een basispakket aan promotiemateriaal. Zo is in 2020 een start gemaakt met een nieuwe organisatiefolder voor ZMf, waarin mogelijk jaarlijks, een compilatie wordt opgenomen van onze belangrijkste en meest aansprekende activiteiten en projecten. Doel van deze folder is om partijen in kort bestek een onuitwisbare positieve indruk te geven van ZMf, haar rol, doelen en activiteiten en projecten. De toon in onze uitingen is van groot belang voor ons imago. Daarom heeft de communicatie coördinator in 2020 enkele vernieuwingen ingebracht op het gebied van aanspreekvormen (Aanspreekvormen ZMf). Bij een moderne organisatie die staat voor verbinding en werkt aan de toekomst, past de laagdrempelige aanspreekvorm 'je'. Daarnaast is een notitie (Notitie bij huisstijl manual over naamgeving ZMf) ingebracht over de naamgeving van ZMf: in alle gevallen wordt alleen de afkorting ZMf gebruikt (juridische gevallen uitgesloten), eventueel met een aanvullende zinsnede waarin ook de term 'natuur' is opgenomen. Op die manier wordt er gefocust op de gevestigde naam 'ZMf' en niet langer op de volledige juridische naam 'Zeeuwse Milieufederatie', waarin de voor ons huidige werk ook belangrijke term 'natuur' ontbreekt. In 2021 zullen deze vernieuwingen verder worden uitgerold en bewaakt. In 2020 zijn alle verplichte onderdelen voor de AVG opgesteld of geactualiseerd. Denk aan het opstellen van een verwerkersregister en afsluiten van de benodigde verwerkersovereenkomsten met alle betreffende partijen. In 2021 zullen deze documenten continu bewaakt worden op actualiteit.

Resultaat: in 2021 ontwikkelt ZMf nieuwe uitingen in de lijn van de huisstijl, onder andere een jaarlijkse flyer of folder. In alle uitingen gebruiken we nu de aanspreekvorm 'je', behalve bij juridische correspondentie. In alle uitingen waarin de naam van de organisatie wordt gebruikt, wordt alleen nog de afkorting 'ZMf' geschreven, eventueel met een aanvullende zinsnede waarin de term 'natuur' ook genoemd wordt. Bij alle nieuwe samenwerkingsverbanden die ZMf aangaat waarbij persoonsgegevens worden uitgewisseld worden de benodigde verwerkersovereenkomst afgesloten en de noodzakelijke informatie opgenomen in het verwerkingsregister, zodat dit altijd actueel is.

4. Werken aan een bredere achterban (zmf)

Draagvlak vind je vooral in je achterban. Daarom is het belangrijk dat ZMf actief blijft werken aan het verbreden en vergroten van haar achterban. De huidige trouwe leden en lidorganisaties dienen we vast te houden door ze op de juiste manier te bedienen. In 2020 is een plan van aanpak gemaakt voor het aanhalen van de banden met de lidorganisaties. Door wederzijdse verwachtingen op elkaar af te stemmen wordt de verbinding sterker. In 2021 zal een structuur hiervoor worden opgezet.

Een doelgroep waarin ZMf flink wil investeren zijn jongeren. Wij werken en bouwen immers aan het Zeeland van de toekomst. Ons doel is om meer jongeren bewust te maken van de noodzaak van een gezonde groene leefomgeving en ze bij het werk en gedachtengoed van ZMf te betrekken. We merken echter dat jongeren zich niet gemakkelijk structureel financieel laten binden (als echte leden). Echter, ze laten wel hun betrokkenheid makkelijk zien op social media en zijn te porren voor actiegerichte bijeenkomsten, zoals een mars of protest. Door daarop in te spelen kan ZMf jongeren aan zich binden. Hiervoor is in 2020 ook een plan van aanpak gemaakt (Jongeren omarmen ZMf). In 2021 willen we hiermee concreet gaan werken. Dit doen we door actief community op te bouwen op kanalen waarop jongeren actief zijn. De toon in de uitingen, het karakter ervan en de beelden erin sluiten aan bij hun interesses.

We zien dat de groei van het ledenaantal van ZMf de laatste jaren stagneert. Aan de andere kant zien we het aantal volgers op onze social media kanalen sterk groeien. Nieuwe strategie is nodig om hier ons voordeel mee te doen. Niet alleen te focussen op betalende leden, maar ook maximaal in te zetten op een virtuele achterban. In 2021 willen we deze strategie concreet handen en voeten geven.

Resultaat: in 2021 behoudt ZMf het huidige aantal lidorganisaties en individuele leden of vergroot dit. De band met de lidorganisaties is structureel versterkt. ZMf weet een groeiend aantal mensen voor haar organisatie en werk te interesseren en aan zich te binden. We publiceren uitingen waarvan de toon, de inhoud en de beelden ook jongeren aanspreken, onder andere op kanalen waar jongeren actief zijn. We meten de omvang van onze achterban en draagvlak niet alleen meer aan de hand van actieve leden, maar kijken daarbij ook naar bijvoorbeeld het aantal volgers op social media.

Begroting 2021

	€
Subsidies en bijdragen	
Provincie Zeeland	357.629
Contributies (leden)	16.500
Bijdragen lidorganisaties	1.800
NPL bijdrage	118.000
Overige (project) bijdragen	275.550
Overige baten	500
Totaal	769.979

Personeelskosten	572.719
Huisvestingskosten	25.000
Overige kosten kantoor en beheer	172.260
Totaal	769.979

Exploitatieresultaat 0

Korte toelichting op de begroting 2021

- ☀ Subsidie Provincie Zeeland is de subsidie met een indexatie van 0,9% ten opzichte van 2020.
- ☀ Leden contributies en bijdrage lidorganisaties opgenomen conform realisatie in 2020.
- ☀ Nationale Postcodeloterij (NPL) conform toekenning afgelopen jaren.
- ☀ Overige (project) bijdragen betreffen o.a. Coalitie Delta Natuurlijk, Energieservicepunt en gelden uit NMF programma's.
- ☀ Personeelskosten doorgerekend op basis van huidige personele bezetting.
- ☀ Huisvestingskosten doorgerekend na indexatie en realisatie 2020.
- ☀ Overige kosten kantoor en beheer bestaan uit diverse kosten die nodig zijn om de bedrijfsactiviteiten uit te voeren. Voorbeelden zijn; kosten Wantij en publiciteit, projectkosten, kosten voor automatisering, administratie en accountantskosten. Deze kosten liggen grotendeels in lijn met vorig jaar.

Verantwoording naar prestatieveld 2021

Prestatieveld	Provinciaal Beleid				Totaal Provincie	Projecten derden	Totaal 2020
	Ruimtelijke Ordening en Landschap	Deltawateren	Duurzaamheid, Circulair en Energietransitie				
Personeelslasten	120.631	109.882	115.257		345.770	226.930	572.700
Projectkosten	4.581	4.173	4.377		13.132	57.395	68.600
Huisvestingskosten	5.276	4.806	5.041		15.124	8.618	21.750
Kantoorkosten	3.633	3.310	3.472		10.415	9.926	25.050
Kosten publiciteit	12.765	11.627	12.196		36.587	6.835	17.250
Algemene kosten	821	748	785		2.355	24.013	60.600
Overige kosten						1.545	3.900
Totale kosten	147.709	134.546	141.127		423.382	335.263	769.850
Directe uren provincie	1.010	920	965		2.895		2.895
Directe uren projecten derden						1.900	1.900
Totale directe uren							4.795
Subsidie provincie	124.769	113.651	119.210		357.629	-	357.629
Inkomsten uit projecten derden	-	-	-			412.221	412.221
Totale inkomsten	124.769	113.651	119.210		357.629	412.221	769.850

Kostentoe rekening

De kosten worden aan de prestatievelden toegerekend op basis van de urenregistratie.

Bureau en medewerkers

Bureau

Het bureau is gevestigd in het gebouw van ZB | Planbureau en Bibliotheek van Zeeland, Kousteensedijk 7 te Middelburg. Telefoonnummer 0118 654180.

E-mail: info@zmf.nl, website: www.zmf.nl

Medewerkers per 1 januari 2021:

Ira von Harras	Directeur	ivharras@zmf.nl
Gabi Sinke	Communicatie Coördinator	gsinke@zmf.nl
Mascha Dedert	Deltawateren	mdedert@zmf.nl
Melissa Ernst	Beleidsmedewerker	mernst@zmf.nl
Fateme Hashemi	Administratief/secretarieel medewerker	fhashemi@zmf.nl
Lineke Keizer	Managementassistent	lkeizer@zmf.nl
Josephine Pawsey	Junior Projectleider	jpawsey@zmf.nl
Robbert Trompetter	Landschap & Ruimtelijke Ordening	rtrompetter@zmf.nl

Wij worden gesteund door

GOED DOEL

Organisatie

De ZMf werkt, samen met haar achterban, aan een schoon milieu, een rijke natuur en een mooi landschap in Zeeland. De ZMf staat middenin de samenleving en werkt ook aan de Zeeuwse economie, met als uitgangspunt natuur en milieu. Dit levert verrassende groene verbindingen en resultaten op.

Achterban

Onze achterban bestaat uit ruim zeshonderd individuele leden en bijna 30 regionale en in de regio Zeeland actieve landelijke natuur- en milieuorganisaties.

De ZMf is een onderdeel van een brede natuur- en milieubeweging in Nederland, waarbij zo'n duizend vrijwilligersorganisaties zijn aangesloten. Bij deze verenigingen zijn in totaal circa 50.000 leden en donateurs aangesloten.

Lid worden?!

Wilt u helpen om te werken aan een mooi en duurzaam Zeeland? Dat kan! U bent al lid vanaf 24 euro per jaar. U ontvangt dan ook ons blad Wantij.

Kijk op www.zmf.nl voor meer mogelijkheden.

Op de hoogte blijven?

Via onze website kunt u zich abonneren op de digitale nieuwsbrief. Zo blijft u maandelijks op de hoogte van de ontwikkelingen, nieuws en projecten van de ZMf.

Aanmelden kan op www.zmf.nl

Een mooi en duurzaam Nederland voor iedereen! Dat is waar de Natuur en Milieufederaties zich voor inzetten. Bijvoorbeeld met Plan Boom. Door 10 miljoen bomen in heel Nederland te planten, werken de Natuur en Milieufederaties samen met vrijwilligers en partners aan het verkleinen van de CO-2 uitstoot en maken we onze leefomgeving mooier, groener en gezonder.

18+ Speel bewust

De Natuur en Milieufederaties ontvingen sinds 1996 een bijdrage van € 56,1 miljoen. Deelnemers van de Postcode Loterij; bedankt! Dankzij u kunnen wij de Natuur en Milieufederaties en meer dan 100 andere organisaties financieel ondersteunen. En dankzij u heeft de Postcode Loterij sinds 1989 al ruim € 6,2 miljard aan goede doelen geschonken. **Samen voor een betere wereld: postcodeloterij.nl**

Dankzij u.

